

Wymagania edukacyjne z wiedzy o społeczeństwie

Rok szkolny 2021/2022

Klasy: 1a, 1b, 1e, 1f, 1g, 2e

Nauczyciel: Joanna Zięba

Ocenie podlegają wiedza i umiejętności wynikające z podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Przygotowanie do zajęć i udział w nich oceniane są w następujący sposób:

- **stopień niedostateczny** – otrzymuje uczeń, który nie spełnił wymagań na ocenę dopuszczającą.

- **stopień dopuszczający** – otrzymuje uczeń, który:
 - w wiadomościach ucznia w stosunku do materiału przewidzianego w podstawie programowej występują luki,
 - na polecenie nauczyciela uczestniczy w pracy na lekcjach,
 - formułuje powierzchowne wnioski i płytkie oceny wydarzeń oraz postaci, wykazuje niewielką znajomość pojęć,
 - systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy,
 - posługuje się podręcznikiem, słownikiem, encyklopedią,
 - objaśnia proste zjawiska,
 - przy pomocy nauczyciela potrafi wykonać polecenia wymagające zastosowania przewidzianych w programie umiejętności,
 - dokonuje wyboru najważniejszych informacji w kraju i na świecie

- **stopień dostateczny** – otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą a ponadto:
 - opanował wiadomości podstawowe (uwzględnione w wymaganiach edukacyjnych),
 - zna ważniejsze fakty (wynikające z treści wymagań podstawowych uwzględnionych w wymaganiach edukacyjnych) i potrafi je zinterpretować. Odpowiedź odbywa się przy niewielkim ukierunkowaniu ze strony nauczyciela;
 - potrafi wyszukać różne teksty informacji,
 - potrafi korzystać z podstawowych źródeł informacji,
 - samodzielnie wypełnia druki urzędowe,
 - sprawnie posługuje się mapą,

- w miarę poprawnie zna i stosuje pojęcia,
 - umiejętnie odróżnia opinie od faktów,
 - potrafi obserwować zjawiska i opisać je,
- **stopień dobry** – otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną a ponadto:
 - opanował wiedzę wymaganą w podstawie programowej,
 - samodzielnie wykonuje zadania wymagające opanowania wiedzy i umiejętności przewidzianych w podstawie programowej,
 - dostrzega przemiany współczesnego świata,
 - wykazuje zaangażowanie i wykazuje się aktywnością w merytorycznym prowadzeniu rozmowy, dyskusji,
 - wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce,
 - dokonuje krytycznej oceny informacji płynących ze środków masowego przekazu,
- **stopień bardzo dobry** – otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą a ponadto:
 - opanował pełen zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych w podstawie programowej,
 - ocenia wartość i przydatność różnorodnych źródeł informacji,
 - korzysta z różnych źródeł informacji,
 - dokonuje krytycznej analizy materiałów źródłowych,
 - samodzielnie formułuje wnioski,
 - umiejętnie uczestniczy w debacie publicznej z poszanowaniem innych poglądów,
 - wykazuje dużą aktywność na zajęciach w klasie,
 - potrafi łączyć wiedzę z pokrewnych przedmiotów,
 - samodzielnie rozwiązuje nietypowe problemy,
 - uogólnia, wartościuje i porównuje fakty,
 - aktywnie uczestniczy w zajęciach, kieruje pracą zespołu rówieśników,
 - jest aktywny w różnych dziedzinach życia,
- **stopień celujący** – otrzymuje uczeń który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą a ponadto:
 - solidnie przygotowywał się do zajęć (w tym systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy, robiąc na bieżąco notatki, na bieżąco odrabia zadania domowe oraz inne aktywności uwzględnione w sposobach oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów)

- w pierwszym terminie pisał sprawdziany, a w przypadku nieobecności ucznia pisał je w terminie wyznaczonym przez nauczyciela, zgodnie z zasadami zawartymi w sposobach oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów
lub znacznie zaangażował się w organizację i/lub uczestnictwo w przedsięwzięciach związanych z przedmiotem (np. projekty edukacyjne, projekty społeczne).

Wymagania edukacyjne odnoszą się do realizowanych na lekcji tematów z następujących działów:

Klasa 1

Społeczeństwo (życie zbiorowe i jego reguły; socjalizacja i kontrola społeczna; grupy społeczne; rodzina; podziały społeczne; problemy życia społecznego w Polsce; zmiana społeczna; naród i mniejszości narodowe; procesy narodowościowe i społeczne);

Państwo i polityka (instytucja państwa; obywatel i obywatelstwo; polityka i kultura polityczna; ideologie, doktryny i programy polityczne; systemy partyjne; społeczeństwo obywatelskie);

Modele demokracji (demokracja – zasady i procedury; modele ustrojowe państw demokratycznych; władza ustawodawcza w państwie demokratycznym; władza wykonawcza w państwie demokratycznym; współczesna demokracja – problemy i zagrożenia);

System polityczny RP (Konstytucja RP; Parlament RP, Prezydent RP, Rada Ministrów RP; Sądy i trybunały; organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego).

Klasa 2

Podstawy prawa (Normy prawne. Źródła prawa. Pomoc prawna. Informacja publiczna.

Prawa człowieka (Konstytucyjne prawa człowieka. Ochrona praw człowieka w Polsce. System strasburski. Łamanie praw człowieka)

Prawo w Polsce (Elementy prawa cywilnego. Prawo rodzinne. Postępowanie karne. Prawo administracyjne. Prawo powszechnych ubezpieczeń. Prawo do opieki społecznej i edukacji.

Stosunki międzynarodowe (Prawo międzynarodowe. Globalizacja. Wybrane problemy międzynarodowe. Organizacja Narodów Zjednoczonych. Unia Europejska. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (NATO). Służby zagraniczne Polski.)

W sytuacji gdy uczeń posiada orzeczenie/opinię z Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej wymagania edukacyjne są dostosowane do możliwości ucznia, zgodnie z zaleceniami.

Roczny plan pracy z wiedzy o społeczeństwie dla klasy pierwszej liceum ogólnokształcącego do programu nauczania Barbary Furman „W centrum uwagi. Zakres podstawowy”

30 godzin

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania podstawowe	Wymagania rozszerzające
Życie społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formy życia społecznego; ▪ potrzeby społeczne; ▪ wartości i normy społeczne; ▪ system aksjologiczny; ▪ kontrola społeczna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe formy życia społecznego: grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka wyższego i niższego rzędu; ▪ podaje sposoby zaspokajania potrzeb człowieka; ▪ wymienia wartości, którymi kieruje się w życiu; ▪ stosuje, np. do opisu sytuacji pojęcia: wartości, światopogląd; ▪ charakteryzuje, odwołując się do przykładów, funkcjonowanie podstawowych zasad życia społecznego; ▪ podaje przykłady zwyczajów, praw czy instytucji, za pomocą których sprawowana jest kontrola społeczna; ▪ wymienia konsekwencje nieprzestrzegania podstawowych zasad życia społecznego; ▪ odczytuje z prostych źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] wartości afirmowane w polskim społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje podstawowe formy życia społecznego; ▪ wyjaśnia, kiedy zbiorowość społeczna może przekształcić się w grupę społeczną; ▪ analizuje konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw: np. jednostki i społeczeństwa; polityki i kultury; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>system aksjologiczny</i>; ▪ porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w różnych grupach/ warstwach społeczeństwa polskiego; ▪ omawia czynniki sprzyjające osłabieniu społecznego systemu aksjologicznego oraz konsekwencje tego zjawiska; ▪ porównuje różne formy sprawowania kontroli społecznej; ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania i konsekwencje negatywnych zjawisk społecznych, np. <i>znieczulicy</i>; ▪ opracowuje i analizuje ankiety dotyczące, np. funkcjonowania człowieka w różnych formach życia społecznego, poziomu zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka i konsekwencji z tym związanych; społecznie akceptowanych wartości.
Grupy i role społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ grupa społeczna; ▪ działanie w grupie i poza nią; ▪ wpływ grupy na jednostkę; ▪ role społeczne; ▪ postawy wobec nacisku grupy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych; ▪ wymienia cechy grup społecznych; ▪ charakteryzuje czynniki ułatwiające i utrudniające funkcjonowanie w grupie; ▪ podaje przykłady ról społecznych, które pełni; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych, np. rodzica, ucznia; ▪ rozpoznaje konflikty wynikające z pełnienia różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady konsekwencji konfliktu ról społecznych; ▪ podaje przykłady postaw pozytywnych i negatywnych społecznie; ▪ podaje cechy postawy konformistycznej; ▪ charakteryzuje podstawowe postawy jednostki wobec nacisku grupy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kryteria klasyfikacji grup społecznych i problemy z tym związane; ▪ porównuje rodzaje więzi łączących ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ na wybranych przykładach analizuje wpływ różnorodnych czynników na spójność grup społecznych; ▪ wyjaśnia, dlaczego funkcjonowanie w grupach społecznych sprzyja zaspokajaniu potrzeb człowieka; ▪ porównuje postawy i zachowania charakterystyczne dla poszczególnych ról społecznych; ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania konfliktu ról społecznych i sposoby ich zapobiegania; ▪ dostrzega zmienność i ciągłość w postrzeganiu ról społecznych; ▪ przedstawia konsekwencje postawy konformistycznej i nonkonformistycznej dla jednostki i społeczeństwa; ▪ przygotowuje i przeprowadza na forum społeczności klasowej/szkolnej dyskusję na zaproponowany temat, dotyczący funkcjonowania współczesnej młodzieży w grupach

			<p>społecznych i pełnionych przez nią ról społecznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnice w postrzeganiu postaw i zachowań charakterystycznych dla różnych ról społecznych w odmiennych kręgach cywilizacyjnych oraz dawniej i dzisiaj;
Socjalizacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota pojęcia socjalizacja; ▪ efekty socjalizacji; ▪ etapy socjalizacji; ▪ agresja w procesie socjalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe elementy pojęcia <i>socjalizacja</i>; ▪ rozpoznaje przykłady działań/sytuacji sprzyjających procesowi socjalizacji; ▪ wymienia skutki procesu socjalizacji; ▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; ▪ odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; ▪ wymienia osoby i instytucje mające wpływ na socjalizację pierwotną i wtórную; ▪ wyjaśnia pojęcie: <i>resocjalizacja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia skutki zaburzeń/błędów w przebiegu procesu socjalizacji; ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórную; ▪ porównuje wpływ w różnych grup społecznych na proces socjalizacji; ▪ przedstawia instytucje i mechanizmy sprzyjające procesowi socjalizacji; ▪ przedstawia zależności pomiędzy procesem socjalizacji a poszczególnymi fazami rozwojowymi dziecka/człowieka; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ omawia wpływ agresji na przebieg procesu socjalizacji. ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do procesu socjalizacji pierwotnej; ▪ przygotowuje prezentację dotyczącą trudności socjalizacyjnych występujących w społeczeństwie nowoczesnym, np. współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ analizuje przykłady niepowodzeń socjalizacyjnych [przyczyny, skutki].
Rodzina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powstawanie rodziny; ▪ funkcje rodziny; ▪ typy rodziny; ▪ kondycja współczesnej rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny; ▪ wymienia funkcje rodziny i podaje przykłady ich realizacji; ▪ rozpoznaje podstawowe modele funkcjonowania rodziny i typy współczesnych rodzin; ▪ wymienia cechy rodziny tradycyjnej; ▪ omawia zasady zawierania małżeństwa w prawie polskim; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do rodziny; ▪ wymienia podstawowe problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne modele funkcjonowania rodzin i różne typy rodzin występujące we współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ przedstawia podstawowe kierunki zmian zachodzące w rodzinach europejskich na przestrzeni dziejów; ▪ przedstawia wpływ procesów cywilizacyjnych na funkcjonowanie rodzin we współczesnym świecie; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty odchodzenia od tradycyjnego modelu funkcjonowania rodziny; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie; ▪ analizuje wybrane problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ przygotowuje i przeprowadza forum społeczności klasowej/szkolnej debatę/dyskusję dotyczącą, np. problemu <i>kryzysu współczesnej rodziny</i>; ▪ przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. poglądów rówieśników na temat typów oraz funkcji rodziny we współczesnym świecie.

<p>Podziały społeczne i stygmatyzacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powstawanie stereotypów; ▪ istota procesu stygmatyzacji; ▪ skutki społeczne napiętnowania; ▪ powstawanie podziału na „swoich” i „obcych”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady stereotypów; ▪ wymienia podstawowe cechy stereotypu; ▪ podaje przykład <i>pozytywnych</i> i <i>negatywnych</i> stereotypów; ▪ wymienia konsekwencje upowszechniania się stereotypów; ▪ rozpoznaje przykłady stygmatyzacji; ▪ wymienia podstawowe przejawy, przyczyny i skutki funkcjonujących w społeczeństwie podziałów na <i>swoich</i> i <i>obcych</i>; ▪ rozpoznaje zachowania wynikające z negatywnych postaw wobec <i>obcych</i>; ▪ wymienia sposoby przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; ▪ wymienia przyczyny i skutki negatywnych postaw wobec <i>obcych</i>; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące problemu dyskryminacji, stygmatyzacji, stereotypizacji, postrzegania <i>swoich</i> i <i>obcych</i>; ▪ uzasadnia konieczność przeciwdziałania stygmatyzacji i stereotypizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia mechanizm powstawania negatywnych zjawisk społecznych: uprzedzenie, stygmatyzacja i dyskryminacja; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>stygmatyzacja</i> i <i>stereotypizacja</i>; ▪ analizuje różnice w sposobie postrzegania <i>swoich</i> i <i>obcych</i>. ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące problemu dyskryminacji, stygmatyzacji, stereotypizacji, postrzegania <i>swoich</i> i <i>obcych</i>; ▪ ocenia, z różnych perspektyw, wybrane kampanie społeczne dotyczące przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; ▪ analizuje przykłady negatywnych postaw wobec <i>obcych</i>, stygmatyzacji i stereotypizacji występujących w społeczeństwie polskim [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ przygotowuje i przeprowadza na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wybranym, negatywnym postawom wobec <i>obcych</i>; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące negatywnych postaw wobec <i>obcych</i> we współczesnej Polsce, w tym stereotypizacji i stygmatyzacji.
<p>Tolerancja i rozwiązywanie konfliktów</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nierówne traktowanie „innych”; ▪ walka przeciwko nierównemu traktowaniu „innych”; ▪ istota tolerancji; ▪ sposoby przeciwstawiania się nietolerancji; ▪ istota konfliktu; ▪ sposoby rozwiązywania sytuacji konfliktowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje postawy tolerancji i nietolerancji; ▪ podaje podstawowe przyczyny i skutki nietolerancji; ▪ podaje czynniki sprzyjające i utrudniające kształtowanie postaw tolerancji; ▪ uzasadnia konieczność postawy tolerancji; ▪ rozpoznaje podstawowe postawy wobec konfliktu; ▪ wskazuje podstawowe różnice pomiędzy negocjacjami, mediacją i arbitrażem; ▪ wymienia zasady prawidłowo prowadzonej negocjacji; ▪ wymienia cechy, które powinien posiadać mediator i arbiter; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące postaw wobec konfliktów i zjawiska tolerancji; ▪ podaje sposoby ograniczania czynników wywołujących konflikty społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>tolerancja</i> i <i>akceptacja</i>; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w sporach dotyczących tolerancji; ▪ porównuje [wskazuje pozytywne i negatywne aspekty] różne postawy wobec konfliktu; ▪ uzasadnia dobór sposobu rozwiązywania konfliktu w zależności od rodzaju/cech konfliktu i uczestniczących w nim stron; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące postaw wobec konfliktów i zjawiska tolerancji; ▪ stosuje/analizuje/ przedstawia metody kreatywnego rozwiązywania problemów, np. sytuacji konfliktowych, w sytuacjach nietypowych; ▪ przygotowuje i przeprowadza, forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz tolerancji.
<p>Współczesne społeczeństwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ typy społeczeństw; ▪ społeczeństwo postindustrialne; ▪ społeczeństwo otwarte; ▪ społeczeństwo konsumpcyjne; ▪ społeczeństwo informacyjne; ▪ społeczeństwo masowe; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady różnych typów społeczeństw; ▪ wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; ▪ rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; ▪ rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego/informacyjnego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne typy społeczeństw; ▪ omawia wpływ przemian gospodarczych na cechy społeczeństw; ▪ wyjaśnia istotę cech współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ młodziż i współczesne zagrożenia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące współczesnego społeczeństwa, np. polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące współczesnego społeczeństwa; ▪ przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem postindustrialnym; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat współczesnego zagrożenia i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami postindustrialnymi / współczesną młodzieżą i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej; ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw: <ul style="list-style-type: none"> - zbieracko-łowickich, - nomadycznych, - rolniczych.
Organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sektory życia publicznego; ▪ organizacje trzeciego sektora: fundacje i stowarzyszenia; ▪ organizacje pożytku publicznego; ▪ społeczeństwo obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe rodzaje organizacji trzeciego sektora życia publicznego [fundacja i stowarzyszenie]; ▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji trzeciego sektora; ▪ wymienia podstawowe cechy organizacji trzeciego sektora; ▪ omawia podstawowe cechy społeczeństwa obywatelskiego; ▪ wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje sposób zakładania i funkcjonowania fundacji i stowarzyszenia w Polsce; ▪ wymienia cechy charakterystyczne organizacji pożytku publicznego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące organizacji trzeciego sektora i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego; ▪ analizuje znaczenie funkcjonowania organizacji trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ wyjaśnia znaczenie społeczeństwa obywatelskiego dla prawidłowego funkcjonowania demokracji we współczesnych państwach, w tym w Polsce; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie; kondycji społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz popularyzacji wybranej organizacji pozarządowej; ▪ aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.
Kościóły i związki wyznaniowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota religii; ▪ religia a wyznanie; ▪ główne religie i wyznania współczesnego świata; ▪ religie i wyznania w Polsce; ▪ kościoły i związki wyznaniowe w świetle prawa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>ateizm, kult</i>; ▪ wymienia główne religie współczesnego świata; ▪ wymienia główne kościoły i związki wyznaniowe w Polsce; ▪ podaje podstawowe informacje definiujące pozycję Kościoła rzymskokatolickiego we współczesnej Polsce; ▪ omawia podstawy prawne wolności religii i sumienia w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia: <i>agnostyk</i>; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>religia</i> i <i>wyznanie</i>; ▪ wymienia główne ośrodki kultu właściwe dla największych kościołów i związków wyznaniowych w Polsce; ▪ różnicuje kościoły i związki wyznaniowe w Polsce zgodnie z prawną podstawą ich funkcjonowania;

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do relacji państwa i kościołów/związków wyznaniowych; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące znaczenia religii / form religijności wśród mieszkańców Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa pozycję prawną Kościoła katolickiego w Polsce [konkordat]; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące znaczenia religii / form religijności wśród mieszkańców Polski; ▪ przygotowuje i przedstawia prezentację dotyczącą wybranego kościoła/ związku wyznaniowego w Polsce.
Partie polityczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definicja partii politycznej; ▪ typy partii politycznych; ▪ funkcje i cechy partii politycznych; ▪ finansowanie partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych; ▪ wymienia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do zasad funkcjonowania partii politycznych; ▪ wymienia główne źródła finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia źródła podziału i cechy współczesnych partii lewicowych, centrowych i prawicowych; ▪ analizuje cechy, programy, pozycję głównych partii politycznych obecnych na polskiej scenie politycznej; ▪ porównuje partię polityczną z organizacją pozarządową; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania partii politycznych w Polsce/ we współczesnych społeczeństwach demokratycznych; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce i przeprowadza na ten temat debatę/dyskusję na forum społeczności klasowej/szkolnej, ▪ dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów politycznych w Polsce.
Kampanie wyborcze	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy i cele kampanii wyborczej; ▪ hasła wyborcze; ▪ memy internetowe; ▪ badania opinii publicznej; ▪ funkcje sondaży przedwyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele i cechy kampanii wyborczej; ▪ wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; ▪ wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; ▪ wyjaśnia rolę internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; ▪ podaje przykłady nieetycznego wykorzystania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych; ▪ wymienia funkcje badań opinii publicznej dotyczących życia politycznego; ▪ odczytuje podstawowe informacje wynikające z badania opinii publicznej [tabele, wykresy]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia mechanizm działania <i>społecznego dowodu słuszności</i>; ▪ analizuje sposób przeprowadzania badania opinii publicznej; ▪ analizuje wybrane elementy kampanii wyborczej, w tym hasła wyborcze i memy internetowe, pod kątem skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem partii politycznej; ▪ porównuje strategie wybranych partii politycznych w ostatnich kampaniach wyborczych; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych i sondaży przedwyborczych; ▪ wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy wynikami uzyskanymi przez poszczególne ugrupowania polityczne w wyborach a sondażach przedwyborczych. ▪ dostrzega wpływ sondaży przedwyborczych na wynik kampanii wyborczej/wynik wyborów; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. zasad, które powinny być przestrzegane w kampaniach wyborczych w państwie demokratycznym;

			<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, badanie opinii publicznej dotyczące, np. preferencji politycznych młodych wyborców.
Media <i>czwarta władza</i>	<ul style="list-style-type: none"> współczesna rola mediów; znaczenie pojęcia <i>czwarta władza</i>; niezależność mediów; <i>mediatyzacja</i> polityki i <i>polityzacja</i> mediów; charakterystyka poszczególnych rodzajów mediów; etyka mediów i dziennikarzy 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne środki masowego przekazu we współczesnym świecie; wymienia główne funkcje środków masowego przekazu we współczesnym świecie; wymienia cechy wybranego środka masowego przekazu; analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do swobody wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji; wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>czwarta władza</i>; wymienia najpopularniejsze tytuły prasowe, domeny internetowe, stacje telewizyjne i radiowe we współczesnej Polsce; wyjaśnia, na czym polega zasada <i>niezależności mediów</i>; wymienia główne zasady etyczne dotyczące mediów i dziennikarzy; dostrzega przypadki nieetycznego zachowania mediów i dziennikarzy; odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące roli środków masowego przekazu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega, z czego wynika i jakie ma konsekwencje zjawisko <i>mediatyzacji polityki</i> i <i>polityzacji mediów</i>; wyjaśnia pojęcie <i>indoktrynacja</i>; przedstawia rolę mediów społecznościowych; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące roli i sposobu funkcjonowania środków masowego przekazu; omawia zjawisko cenzury i walki z cenzurą w czasach PRL-u; wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki nieetycznego zachowania mediów i dziennikarzy; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. <i>kryzysu dziennikarstwa</i> we współczesnym świecie/Polsce i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej; porównuje wybrane środki masowego przekazu, np. tytuły prasowe, media społecznościowe, stacje radiowe i telewizyjne [sposób finansowania, odbiorcy, program, prezentowane postawy i wartości].
Przekazy medialne	<ul style="list-style-type: none"> elementy przekazu medialnego; rzetelność przekazu medialnego; zasady bezpiecznego odczytywania przekazów medialnych; krytyczna analiza przekazu medialnego; techniki medialnej perswazji i manipulacji 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia opinie od faktów w prostym przekazie medialnym; wyodrębnia poszczególne elementy przekazu medialnego; porównuje informacje na ten sam temat zawarte w różnych, prostych przekazach medialnych; wymienia techniki medialnej perswazji i manipulacji; wymienia najważniejsze zasady bezpiecznego korzystania z mediów. wyjaśnia pojęcie <i>trolling</i>; wymienia zasady sprawdzania rzetelności przekazu medialnego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę pomiędzy perswazją a manipulacją; analizuje różnorodne przekazy medialne pod kątem zastosowanych środków perswazji i manipulacji; wymienia przyczyny i skutki fake newsów, oraz komunikatów niepełnych i niezrzetelnych w mediach; uzasadnia konieczność walki z nierzetelnością przekazów medialnych; przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz świadomego korzystania z mediów.
Patologie życia publicznego	<ul style="list-style-type: none"> czynniki sprzyjające patologiom życia publicznego; rodzaje patologii życia publicznego; charakterystyka poszczególnych patologii życia publicznego; przyczyny powstawania patologii w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady i rodzaje korupcji; wymienia czynniki sprzyjające korupcji; wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>nepotyzm</i>, <i>klientelizm</i>, <i>przestępczość zorganizowana</i>, <i>demagogia</i>, <i>populizm</i>, <i>hejt</i>; rozpoznaje przypadki patologii w życiu publicznym; przedstawia sposoby przeciwdziałania patologiom życia publicznego; uzasadnia konieczność przeciwdziałania zjawisku korupcji i innym rodzajom patologii w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i podaje skutki patologii w życiu publicznym; wyjaśnia różnicę pomiędzy demagogią a populizmem; analizuje wybrane rozwiązania prawne pod kątem ich etyczności i skuteczności w walce z patologiami życia publicznego; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące patologii w życiu publicznym; przygotowuje prezentację multimedialną na temat jednego z ruchów społecznych, działających dawniej lub współcześnie, wyrażających sprzeciw wobec patologii w życiu publicznym;

			<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz konieczności przeciwdziałania patologiom życia publicznego.
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	<ul style="list-style-type: none"> budowa Konstytucji RP; materia prawa konstytucyjnego; Konstytucja a inne źródła prawa; preambuła Konstytucji RP; konstytucyjne zasady ustroju RP; 	<ul style="list-style-type: none"> podaje datę uchwalenia obowiązującej Konstytucji RP; wyjaśnia pojęcie <i>preambuła</i>; wyjaśnia, czym Konstytucja różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo konstytucyjne; wyjaśnia znaczenie zasady: suwerenności /zwierzchnictwa narodu; republikańskiej formy rządu, demokratycznego państwa prawnego i trójpodziału władzy; 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się nazwami poszczególnych części jednostki redakcyjnej tekstu Konstytucji; analizuje treść preambuły Konstytucji RP; uzasadnia znaczenie poszczególnych konstytucyjnych zasad ustroju RP dla funkcjonowania państwa demokratycznego; wyjaśnia, czego dotyczyły i z czego wynikały nowelizacje obowiązującej Konstytucji RP; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Konstytucji RP; przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, badanie opinii publicznej dotyczące, np. znajomości konstytucyjnych zasad ustroju RP.
Formy demokracji	<ul style="list-style-type: none"> demokracja bezpośrednia i pośrednia; formy demokracji bezpośredniej; referendum ogólnokrajowe w Polsce; referendum lokalne w Polsce; wybory w demokracji; zasady prawa wyborczego; systemy wyborcze; wybory do Sejmu i Senatu RP; wybory do samorządu terytorialnego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady form uczestnictwa obywateli w rządzeniu państwem; wyjaśnia różnicę pomiędzy demokracją bezpośrednią a pośrednią; podaje przykłady form demokracji bezpośredniej; podaje przykłady organów władzy w Polsce powołanych w drodze wyborów bezpośrednich, wyjaśnia pojęcie: partycypacja obywatelska; podaje przykłady referendum ogólnokrajowych w Polsce po 1989 roku; określa, w jakich sprawach może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe i referendum lokalne w Polsce; określa główne zasady przeprowadzania referendum ogólnokrajowych i lokalnych w Polsce; odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące poziomu partycypacji obywatelskiej we współczesnej Polsce; wymienia wyjaśnia i znaczenie konstytucyjnych zasad wyborczych; wyjaśnia główne zasady większościowego i proporcjonalnego systemu wyborczego; podaje główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie demokracji bezpośredniej we współczesnej Polsce; analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące zasad przeprowadzania: <ul style="list-style-type: none"> referendum ogólnokrajowego i referendum lokalnego w Polsce, wyborów do Senatu i Sejmu RP; wyborów do organów samorządu terytorialnego; porównuje większościowy i proporcjonalny system wyborczy; porównuje zasady <ul style="list-style-type: none"> wyborów do Sejmu i Senatu RP, wyborów do poszczególnych organów samorządu terytorialnego; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> poziomu partycypacji obywatelskiej we współczesnej Polsce, wyborów do Sejmu i Senatu RP; wyborów do organów samorządu terytorialnego; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące różnorodnych form demokracji; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu w Polsce i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej; przygotowuje prezentację na temat wpływu konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej.
Sejm i Senat RP	<ul style="list-style-type: none"> bikameralizm; pozycja ustrojowa Sejmu i Senatu RP; funkcje / kompetencje Sejmu i Senatu RP; 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne kompetencje/funkcje Sejmu i Senatu RP; wymienia główne organy Sejmu i Senatu RP; 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> kompetencji Sejmu i Senatu RP; kompetencji Zgromadzenia Narodowego;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ zasady funkcjonowania Sejmu i Senatu RP; ▪ zasady skracania kadencji; ▪ organy Sejmu i Senatu RP; ▪ zasady podejmowania decyzji w Sejmie i Senacie RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia zasady określające większość zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; ▪ wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>mandat poselski/senatorski, kadencja, klub i kolo poselskie, immunitet, kworum</i>; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny pracy Sejmu i Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> - zasad skrócenia kadencji Sejmu; - immunitetu poselskiego; ▪ wymienia główne zasady skrócenia kadencji Sejmu RP; ▪ osługuje się w praktyce zasadami określającymi większość zwykłą, bezwzględną i kwalifikowaną; ▪ porównuje immunitet formalny i materialny; ▪ charakteryzuje główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ porównuje pozycję ustrojową Sejmu i Senatu RP - wyjaśnia, na czym polega asymetryczność polskiego parlamentaryzmu; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Sejmu i Senatu RP; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. wprowadzenia w Polsce systemu unikameralnego i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej.
Prezydent RP	<ul style="list-style-type: none"> ▪ model prezydentury w Polsce; ▪ Prezydenci RP [od 1989 r.]; ▪ funkcje i uprawnienia Prezydenta RP; ▪ kadencja Prezydenta RP; ▪ prerogatywy Prezydenta RP i akty urzędowe kontrasygnowane. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezydenta RP; ▪ określa czas trwania kadencji Prezydenta RP; ▪ charakteryzuje główne funkcje / kompetencje Prezydenta RP; ▪ wymienia główne zasady wyboru Prezydenta RP; ▪ wymienia Prezydentów RP od 1989 roku; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny działalności Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące <ul style="list-style-type: none"> - kadencji Prezydenta RP i sytuacji, gdy Prezydent RP nie może sprawować swojej funkcji; - funkcji / uprawnień Prezydenta RP; ▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia: prerogatywy; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Prezydenta RP; ▪ określa rolę prerogatywy dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. konieczności wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej.
Rada Ministrów RP	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ skład Rady Ministrów RP; ▪ kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ powoływanie Rady Ministrów RP; ▪ kontrola polityczna i konstytucyjna Rady Ministrów RP; ▪ administracja rządowa; ▪ służba cywilna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezesa Rady Ministrów RP; ▪ wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ omawia skład Rady Ministrów RP; ▪ omawia zasady powoływania Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>koalicja rządowa</i>; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ wyjaśnia, jaką rolę pełni wojewodowie; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>służba cywilna</i>; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny działalności Rady Ministrów w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - sposobów powoływania Rady Ministrów, - kompetencji Rady Ministrów; - odpowiedzialności politycznej Rady Ministrów i poszczególnych jej członków; - odpowiedzialności konstytucyjnej członków Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów; ▪ porównuje sposoby powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; ▪ wyjaśnia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności; ▪ wyjaśnia ustrojową rolę Prezesa Rady Ministrów

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy administracją zespoloną i niezespoloną ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące rady Ministrów RP; ▪ przygotowuje prezentację na temat funkcji i zakresu działania poszczególnych ministrów wchodzących w skład Rady Ministrów RP.
Władza sądownicza	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymiar sprawiedliwości a władza sądownicza; ▪ organy władzy sądowniczej; ▪ sądy powszechne; ▪ sądownictwo administracyjne; ▪ konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ Sąd Najwyższy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę sądów powszechnych i administracyjnych w Polsce; ▪ przedstawia główne zadania sądów powszechnych i administracyjnych w Polsce; ▪ wyjaśnia konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ wyjaśnia zasadę niezależności sądów i niezawisłości sędziów; ▪ wymienia główne zadania Sądu Najwyższego; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny funkcjonowania władzy sądowniczej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące <ul style="list-style-type: none"> - struktury władzy sądowniczej, - zadań organów władzy sądowniczej, - niezawisłości sędziów, - zadań i struktury Sądu Najwyższego; ▪ wyjaśnia znaczenie Sądu Najwyższego dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ przedstawia konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziów; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące władzy sądowniczej w Polsce; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. roli ławników w sądach powszechnych i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej; ▪ przygotowuje prezentację na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego.
Instytucje strzegące praworządności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Najwyższa Izba Kontroli; ▪ Trybunał Konstytucyjny; ▪ Trybunał Stanu; ▪ Prokuratura; ▪ Instytut Pamięci Narodowej; ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organy strzegące praworządności w Polsce; ▪ wymienia główne zadania Najwyższej Izby Kontroli; ▪ wymienia konstytucyjne zadania Trybunału Stanu i Trybunału Konstytucyjnego; ▪ wymienia główne organy i zadania prokuratury; ▪ wymienia główne zadania Instytutu Pamięci Narodowej, ▪ wymienia główne zadania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny stanu praworządności w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia pozycję ustrojową Najwyższej Izby Kontroli; ▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres przeprowadzanych kontroli; ▪ omawia skład Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; ▪ wyjaśnia zasady sporządzania indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ wyjaśnia znaczenie Trybunału Stanu i Trybunału Konstytucyjnego dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ porównuje rolę prokuratora generalnego i prokuratora krajowego; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące struktury, zadań i trybu działania NIK, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, prokuratury, IPN, Rzecznika Praw Obywatelskich.; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące instytucji strzegących praworządności w Polsce; ▪ przygotowuje prezentację na temat, np. <ul style="list-style-type: none"> - zakresu i wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK; - zadań i aktywności Rzecznika Praw Dziecka;

			- kryzysu wokół Trybunału Konstytucyjnego w Polsce.
<p>Samorząd terytorialny</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ źródła dochodów samorządu terytorialnego; ▪ organy stanowiące i wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia szczeble samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ określa przynależność miejscowości, w której mieszka do poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego; ▪ wymienia organy władzy samorządu terytorialnego w gminie, powiecie, województwie; ▪ opisuje rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ wymienia główne źródła dochodów samorządu terytorialnego; ▪ wymienia i omawia zadania organów stanowiących i wykonawczych w gminie; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cechy charakterystyczne, zadania i strukturę miast na prawach powiatu; ▪ wyjaśnia działanie zasady pomocniczości w strukturach samorządu terytorialnego; ▪ przedstawia ogólne zasady działania form bezpośredniego udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji samorządowych: budżet obywatelski, obywatelska inicjatywa uchwałodawcza; ▪ ocenia działalność samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące struktury, zadań i trybu działania organów samorządu terytorialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat partycypacji obywatelskiej na poziomie lokalnym w Polsce / w swojej gminie i przeprowadza na ten temat dyskusję/debatę na forum społeczności klasowej/szkolnej; ▪ prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalania i kontrolowania]; ▪ przygotowuje/organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na terenie której znajduje się szkoła; ▪ prezentuje zasady działania budżetu obywatelskiego/ partycypacyjnego w swojej gminie; ▪ przygotowuje propozycję wniosku do budżetu partycypacyjnego swojej gminy; ▪ przygotowuje folder promujący pracę wybranego organu samorządowego na poziomie powiatu lub województwa; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. partycypacji obywatelskiej na poziomie lokalnym w Polsce / w swojej gminie.

Roczny plan pracy z planem wynikowym do przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy drugiej liceum ogólnokształcącego (do programu nauczania Barbary Furman „W centrum uwagi. Zakres podstawowy”)

Liczba godzin: 30

Treści nauczania (temat lekcji)	Zagadnienia	Wymagania	
		podstawowe	rozszerzające
Normy prawne	<ul style="list-style-type: none"> prawa i prawo normy społeczne a prawo cechy i budowa norm prawnych akty prawne i przepisy podstawa prawna zasady powoływania się na podstawę prawną interpretacja przepisów prawnych zasada „nieznajomość prawa szkodzi” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza pojęcie „norma społeczna”, wymienia typy norm społecznych, podaje przykłady różnych typów norm społecznych, wyjaśnia, czym się różnią normy prawne od innych typów norm społecznych, wymienia konsekwencje naruszenia norm społecznych, w tym norm prawnych, przyporządkowuje do poszczególnych typów norm kategorie oceny zachowania, wymienia cechy norm prawnych, podaje przykłady aktów prawnych, wskazuje przepis <i>Konstytucji RP</i>, z którego wynika obowiązek podawania podstawy prawnej, wymienia pozytywne aspekty poznawania prawa, wyjaśnia znaczenie zasady „nieznajomość prawa szkodzi”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem w znaczeniu podmiotowym a prawem w rozumieniu przedmiotowym, porównuje różne typy norm społecznych, np. ze względu na ich źródło, analizuje budowę norm prawnych, rozpoznając ich poszczególne elementy, wyjaśnia różnicę między aktem prawnym a przepisem prawnym, poprawnie posługuje się oznaczeniami jednostek redakcyjnych aktu normatywnego, wyjaśnia konsekwencje łamania zasady „nieznajomość prawa szkodzi”, dokonuje wykładni wybranych przepisów prawa, odczytuje z różnych źródeł [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] informacje na temat poziomu znajomości prawa wśród pełnoletnich Polaków.
Zróżdła prawa	<ul style="list-style-type: none"> podmioty stanowiące prawo zasięg obowiązywania prawa podmioty podlegające prawu źródła prawa stanowionego w Polsce hierarchia źródeł prawa w Polsce procedura ustawodawcza dzienniki urzędowe okres obowiązywania prawa zasada „prawo nie działa wstecz” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy uczestniczące w procesie stanowienia prawa w Polsce, przedstawia zasięg terytorialny i podmiotowy obowiązującego w Polsce prawa, wymienia źródła prawa stanowionego obowiązującego w Polsce, wyjaśnia, jak należy rozumieć zasadę: „prawo nie działa wstecz”, wymienia dzienniki urzędowe [<i>Dziennik Ustaw</i>, <i>Monitor Polski</i>], odszukuje źródła prawa w dziennikach urzędowych, przedstawia hierarchię źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, wyjaśnia, na czym polega szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>, wymienia podstawowe etapy procesu legislacyjnego w Polsce oraz podmioty w nim uczestniczące. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega problem „inflacji” prawa w Polsce, porównuje źródła prawa stanowionego w Polsce ze względu na ich miejsce w hierarchii oraz zakres ich obowiązywania, omawia zasady publikowania źródeł prawa w Polsce, wyjaśnia, co oznacza termin <i>vacatio legis</i>, uzasadnia konieczność stosowania zasady „prawo nie działa wstecz”, wyjaśnia, jakie są konsekwencje łamania zasady „prawo nie działa wstecz”, analizuje konstytucyjne zapisy dotyczące ratyfikacji umów międzynarodowych w Polsce, omawia hierarchiczny układ źródeł prawa w Polsce, w tym relację między ustawą a ratyfikowaną umową międzynarodową, wyjaśnia, jak działa Internetowy System Aktów Prawnych, interpretuje konstytucyjne zapisy dotyczące procesu legislacyjnego w Polsce.
Pomoc prawna	<ul style="list-style-type: none"> rodzaje prawa formy udzielania pomocy prawnej instytucje udzielające pomocy prawnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe rodzaje prawa, podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne, prawo rodzinne, prawo administracyjne i prawo karne, podaje przykłady organów i instytucji udzielających porad prawnych, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zasady działania Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego, porównuje zawody prawnicze – adwokatów, radców prawnych,

	<ul style="list-style-type: none"> zawody prawnicze 	<ul style="list-style-type: none"> wyszukuje informacje na temat możliwości uzyskania porady prawnej w sytuacjach typowych, podaje podstawowe informacje na temat zakresu działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy. 	<p>notariuszy – pod względem zakresu działalności,</p> <ul style="list-style-type: none"> odszukuje informacje na temat organizacji i instytucji udzielających pomocy prawnej w nietypowych sytuacjach [np. poszukujących ludzi zaginionych], znajduje informacje na temat instytucji udzielających pomocy prawnej w jego miejscowości, gminie lub powiecie.
Informacja publiczna	<ul style="list-style-type: none"> prawo do informacji informacja publiczna sposoby uzyskiwania informacji publicznej Biuletyn Informacji Publicznej wniosek o udostępnienie informacji publicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega prawo do uzyskania informacji publicznej, podaje przykłady spraw, których może dotyczyć informacja publiczna, podaje przykłady instytucji zobowiązanych do udzielania informacji publicznej, wskazuje podmioty mogące ubiegać się o uzyskanie informacji publicznej, wyjaśnia, jakie sprawy obywatel może załatwić dzięki dostępowi do informacji publicznej, wskazuje sytuacje, w których dostęp do informacji publicznej może zostać ograniczony, wymienia podstawowe sposoby przechowywania i udostępniania informacji publicznej, odszukuje proste informacje publiczne dotyczące spraw wskazanych przez nauczyciela, np. korzystając z usług e-administracji, wskazuje przykładowe informacje udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej, pisze przykładowy wniosek o udzielenie informacji publicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega transparentność życia publicznego, i określa, jakie jest jej znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa demokratycznego, tłumaczy, na czym polega działalność organizacji typu <i>watchdog</i> i odszukuje informacje na ich temat, analizuje, jak możliwość uzyskania informacji publicznej pomaga obywatelom w rozwiązywaniu problemów w konkretnych sytuacjach z życia codziennego.
Konstytucyjne prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> prawa i wolności istota i cechy praw człowieka granice praw człowieka warunki dopuszczalnego ograniczania praw człowieka koncepcja praw jednostki miejsce praw człowieka w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne i katalog praw człowieka w <i>Konstytucji RP</i> zasady i formy ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady ogólne praw człowieka zapisane w <i>Konstytucji RP</i>, przyporządkowuje konkretne prawa człowieka do poszczególnych kategorii wymienionych w <i>Konstytucji RP</i>, podaje przykłady praktycznej realizacji praw i wolności człowieka uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>, podaje przykłady praw przysługujących mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem regionalnym, odszukuje i prezentuje informacje na temat praw mniejszości polskiej w wybranych państwach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje znaczenie pojęć „prawo” i „wolność”, wymienia konstytucyjne warunki, które muszą zostać spełnione, aby można było ograniczyć korzystanie z praw człowieka, analizuje spory światopoglądowe dotyczące wybranych praw człowieka, analizuje konstytucyjne prawa człowieka z uwzględnieniem koncepcji praw jednostki [prawa człowieka, prawa obywatela], uzasadnia konieczność ochrony praw przysługujących grupom mniejszościowym, ze szczególnym uwzględnieniem praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym, analizuje przepisy prawne <i>Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym</i>.
Ochrona praw człowieka w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> środki ochrony konstytucyjnych praw i wolności instytucje i organy władzy chroniące konstytucyjne prawa i wolności prawo do sądu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia konstytucyjne środki ochrony praw człowieka w Polsce, wyjaśnia, na czym polega prawo do: <ul style="list-style-type: none"> sądu, zaskarżenia, wynagrodzenia za szkodę, złożenia skargi konstytucyjnej, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wybrane przypadki łamania praw człowieka, w tym wskazuje, jakie konstytucyjne środki ochrony tych praw zostały zastosowane w omawianych sytuacjach, interpretuje przepisy prawne regulujące zasady korzystania z prawa do:

	<ul style="list-style-type: none"> prawa do zaskarżenia prawa do wynagrodzenia za szkodę skarga konstytucyjna prawa do wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich działalność Rzecznika Praw Obywatelskich organizacje broniące praw człowieka w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich, podaje przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, wymienia przykładowe formy działalności Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce, wyjaśnia znaczenie skargi konstytucyjnej jako środka ochrony praw człowieka w Polsce, pisze przykładową skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich, wymienia podstawowe elementy procedury składania skargi konstytucyjnej, podaje przykłady działających w Polsce organizacji, których celem jest obrona praw człowieka, odszukuje informacje na temat celów szczegółowych oraz form działania wybranej organizacji broniącej praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> sądu, zaskarżenia, wynagrodzenia za szkodę, złożenia skargi konstytucyjnej, wymienia negatywne konsekwencje wynikające z przewlekłości postępowań sądowych w Polsce oraz wskazuje główne przyczyny tego problemu, określa zakres działalności i uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, porównuje wybrane organizacje broniące praw człowieka w Polsce i ocenia ich działalność.
System strasburski	<ul style="list-style-type: none"> systemy ochrony praw człowieka Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu Rada Europy <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia wydarzenia historyczne, które miały wpływ na powstanie systemów ochrony praw człowieka, podaje podstawowe informacje na temat <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, prezentuje podstawowe informacje na temat strasburskiego systemu praw człowieka [Rada Europy, <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu], określa, jakie jest znaczenie <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, wymienia podstawowe zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia strukturę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, wymienia państwa należące do Rady Europy i wskazuje je na mapie, analizuje przykładowe skargi złożone do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu oraz wybrane wyroki Trybunału, wymienia warunki dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, ocenia działalność Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.
Łamanie praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> formy łamania praw człowieka przyczyny łamania praw człowieka wybitni obrońcy praw człowieka naruszanie praw imigrantów skala łamania praw człowieka na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia formy łamania praw człowieka i podaje konkretne przykłady naruszeń, rozpoznaje przypadki naruszeń praw człowieka opisane w tekstach publicystycznych, wymienia przyczyny łamania praw człowieka, wskazuje i charakteryzuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, w tym te występujące w państwach demokratycznych, określa skalę łamania praw człowieka w Polsce i na świecie na podstawie prostych zestawień statystycznych oraz raportów odpowiednich organizacji pozarządowych, porównuje skalę łamania praw człowieka w państwach demokratycznych i niedemokratycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje i prezentuje informacje na temat dokonanych wybitnych postaci działających na rzecz ochrony praw człowieka, np. laureatów Pokojowej Nagrody Nobla, analizuje współczesne zjawiska [polityczne, ekonomiczne, socjalne, kulturowe] zaliczane do przyczyn łamania praw człowieka, zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym.
Prawo cywilne	<ul style="list-style-type: none"> cechy charakterystyczne prawa cywilnego prawa majątkowe i osobiste podział prawa cywilnego w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, podaje przykłady norm prawa cywilnego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przykładowy pozew cywilny pod kątem jego poprawności, interpretuje wybrane przepisy <i>Kodeksu cywilnego</i> oraz <i>Kodeksu postępowania cywilnego</i>,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pojęcia z zakresu prawa cywilnego: „osoba fizyczna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „przedstawicielstwo”, „pełnomocnictwo” ▪ prawo zobowiązaniowe ▪ prawo rzeczowe ▪ prawo spadkowe ▪ postępowanie cywilne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym się różni zdolność prawna od zdolności do czynności prawnych, ▪ wymienia podstawowe cechy prawa cywilnego, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa cywilnego [zobowiązanie, prawa majątkowe, prawa osobiste, osoba fizyczna, przedstawicielstwo ustawowe, pełnomocnictwo, zobowiązanie, rzecz, własność, spadek, zachówek, dziedziczenie ustawowe, testament, powód, pozwany], a także rozpoznaje przepisy prawne, w których pojęcia te zostały zdefiniowane, ▪ podaje przykłady praw majątkowych i praw osobistych, ▪ wymienia podstawowe formy nabycia własności, ▪ podaje uprawnienia właściciela rzeczy, ▪ omawia podstawowe zasady dziedziczenia testamentowego, ▪ wymienia podstawowe zasady postępowania cywilnego, ▪ przedstawia przebieg postępowania cywilnego, w tym wymienia strony postępowania i wskazuje przysługujące im prawa, ▪ konstruuje przykładowy pozew cywilny, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między <i>Kodeksem cywilnym</i> a <i>Kodeksem postępowania cywilnego</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje podział prawa cywilnego obowiązujący w Polsce, ▪ porównuje przedstawicielstwo ustawowe z pełnomocnictwem, ▪ przedstawia konstrukcję stosunku cywilnoprawnego określanego jako zobowiązanie, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa cywilnego, np. prawa spadkowego, ▪ rozpoznaje typy postępowań cywilnych i je charakteryzuje.
Prawo rodzinne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ małżeństwo ▪ zasady zawierania związku małżeńskiego ▪ prawne przeszkody uniemożliwiające zawarcie małżeństwa ▪ skutki zawarcia małżeństwa ▪ wspólność majątkowa ▪ prawa rodziców i dzieci ▪ władza rodzicielska ▪ obowiązek alimentacyjny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy konstytucyjnej definicji małżeństwa, ▪ wymienia przeszkody prawne uniemożliwiające zawarcie małżeństwa oraz możliwe powody jego unieważnienia, ▪ wskazuje skutki prawne zawarcia małżeństwa, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa rodzinnego [małżeństwo, wspólnota majątkowa, obowiązek alimentacyjny], ▪ wymienia prawa i obowiązki rodziców i dzieci, ▪ konstruuje przykładowy wniosek alimentacyjny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega unieważnienie małżeństwa, i wymienia jego konsekwencje prawne, ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>, ▪ analizuje przykładowy wniosek alimentacyjny pod kątem jego poprawności, ▪ analizuje spór społeczny dotyczący: <ul style="list-style-type: none"> - instytucji małżeństwa, - modelu rodziny, - zakresu władzy rodzicielskiej, w tym zajmuje stanowisko wobec omawianego problemu i konstruuje odpowiednie argumenty, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa rodzinnego.
Postępowanie karne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zasady prawa karnego ▪ etapy postępowania karnego ▪ uczestnicy postępowania karnego ▪ rozprawa w procesie karnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa karnego [oskarżyciel, oskarżony, przestępstwo, wykroczenie, apelacja], ▪ tłumaczy, na czym polega różnica między <i>Kodeksem karnym</i> a <i>Kodeksem postępowania karnego</i>, ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego [nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności], rozpoznaje stosowanie tych reguł w przepisach prawnych i wyjaśnia konsekwencje ich łamania, ▪ wymienia etapy i uczestników postępowania karnego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa karnego, ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu karnego</i> i <i>Kodeksu postępowania karnego</i>, ▪ porównuje role poszczególnych uczestników postępowania karnego oraz przysługujące im prawa, ▪ porównuje przebieg rozpraw [zasady, etapy] prowadzonych w sądzie powszechnym w ramach postępowania cywilnego i postępowania karnego.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia strony postępowania karnego [przygotowawczego i procesowego] oraz przysługujące im prawa, ▪ wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa, ▪ podaje podstawowe zasady regulujące prowadzenie rozprawy w procesie karnym, ▪ konstruuje przykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. 	
Prawo administracyjne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy charakterystyczne prawa administracyjnego ▪ pojęcia z zakresu prawa administracyjnego ▪ administracja publiczna ▪ akty, decyzje i postanowienia administracyjne ▪ postępowanie administracyjne ▪ skarga administracyjna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa administracyjnego [administracja publiczna, organ administracji publicznej, akt administracyjny], ▪ wymienia podstawowe cechy prawa administracyjnego, ▪ wskazuje dziedziny życia publicznego regulowane przez prawo administracyjne, ▪ wymienia podstawowe elementy decyzji administracyjnej, ▪ przedstawia etapy postępowania administracyjnego oraz wymienia biorące w nim udział podmioty [i innych jego uczestników], ▪ wymienia środki zaskarżenia decyzji administracyjnej i krótko je charakteryzuje, ▪ pisze przykładowe odwołanie od decyzji administracyjnej, ▪ wymienia zadania sądów administracyjnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu postępowania administracyjnego</i>, ▪ analizuje pod względem poprawności przykładowe: <ul style="list-style-type: none"> - odwołanie od decyzji administracyjnej, - zażalenie na postanowienia organów administracyjnych, - skargę administracyjną, ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące prawa administracyjnego, ▪ porównuje różne rodzaje aktów administracyjnych, ▪ porównuje akty administracyjne z aktami normatywnymi, ▪ porównuje decyzje administracyjne z postanowieniami administracyjnymi, ▪ charakteryzuje różne rodzaje postępowań administracyjnych, ▪ wymienia przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, ▪ porównuje decyzję administracyjną i wyrok sądu, ▪ rozpoznaje rodzaje administracji publicznej.
Prawo powszechnych ubezpieczeń	<ul style="list-style-type: none"> ▪ system ubezpieczeń społecznych ▪ rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce ▪ Zakład Ubezpieczeń Społecznych ▪ system ubezpieczenia zdrowotnego ▪ Narodowy Fundusz Zdrowia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia instytucje kierujące systemem ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz służbą zdrowia [KRUS, ZUS, NFZ], ▪ wymienia podstawowe prawa przysługujące obywatelom polskim w zakresie opieki społecznej i zdrowotnej, ▪ wskazuje podstawowe cele funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ podaje główne zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ rozróżnia ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe, ▪ przedstawia specyfikę obowiązkowych i dobrowolnych ubezpieczeń zdrowotnych funkcjonujących w Polsce, ▪ wymienia podstawowe zasady korzystania z publicznej opieki zdrowotnej, ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacji [teksty narracyjne i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące stanu wiedzy Polaków na temat funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ wymienia rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, ▪ porównuje różne rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, ▪ omawia uwarunkowania mające wpływ na funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, ▪ analizuje informacje na temat tego, w jaki sposób Polacy oceniają działanie systemu opieki społecznej i zdrowotnej.

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia zadania: <ul style="list-style-type: none"> - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, - Narodowego Funduszu Zdrowia. 	
Prawo do opieki społecznej i edukacji	<ul style="list-style-type: none"> wykluczenie społeczne ubóstwo bezrobocie opieka społeczna urzędy pracy edukacja kształcenie ustawiczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy społeczne, z którymi boryka się państwo polskie, wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu opieki społecznej w Polsce, podaje przykłady wykluczenia społecznego oraz wskazuje jego konsekwencje, wymienia podstawowe przyczyny bezrobocia, podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego, pozyskuje z różnych źródeł informacji [teksty naradczy i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące poziomu i zasięgu bezrobocia oraz wykluczenia społecznego w Polsce, przedstawia strukturę szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego, wyjaśnia, w jaki sposób można podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny i skutki wykluczenia społecznego oraz uwarunkowania, które mają wpływ na skalę tego zjawiska, porównuje różne rodzaje bezrobocia, z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań oraz konsekwencji społecznych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych, porównuje różne formy zwalczania bezrobocia i ocenia ich skuteczność, odszukuje i prezentuje informacje na temat działalności urzędu pracy w swoim powiecie, analizuje spór społeczny dotyczący zakresu i form funkcjonowania opieki społecznej w Polsce – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty, wymienia zadania Ministra Edukacji Narodowej i kuratorów oświaty, omawia podstawowe zasady funkcjonowania systemu bolońskiego w szkolnictwie wyższym, wymienia formy kształcenia ustawicznego, podaje wady i zalety edukacji zdalnej, analizuje problemy i uwarunkowania mające wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej dokonywanej przez młodych ludzi.
Prawo międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> stosunki międzynarodowe cechy współczesnych stosunków międzynarodowych cechy charakterystyczne międzynarodowego prawa publicznego podmioty prawa międzynarodowego publicznego zasady prawa międzynarodowego publicznego przypadki łamania zasad prawa międzynarodowego publicznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy współczesnych stosunków międzynarodowych, podaje formy dwustronnych stosunków międzynarodowych, wyjaśnia, czym jest międzynarodowe prawo publiczne, wymienia podmioty międzynarodowego prawa publicznego, wyjaśnia zasady międzynarodowego prawa publicznego [zasady suwerenności, integralności terytorialnej, nienaruszalności granic, nieingerowania w sprawy wewnętrzne państwa, samostanowienia narodów, pokojowego rozstrzygania sporów, powstrzymywania się od groźby użycia siły lub jej rzeczywistego użycia]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych, wymienia cechy międzynarodowego prawa publicznego, na wybranych przykładach analizuje działanie międzynarodowego prawa publicznego, odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków łamania zasad międzynarodowego prawa publicznego.
Globalizacja	<ul style="list-style-type: none"> cechy globalizacji wpływ podmiotów prawa międzynarodowego na proces globalizacji wymiary globalizacji skutki procesu globalizacji i wynikające z niego wyzwania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe aspekty procesu globalizacji, podaje przykłady zjawisk wynikających z procesu globalizacji przebiegającego w wymiarach politycznym, ekologicznym, ekonomicznym, komunikacyjnym i kulturowym, podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których działalność ma istotny wpływ na przebieg procesu globalizacji, podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków globalizacji, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach wykazuje współzależności występujące między państwami w środowisku międzynarodowym, wyjaśnia, na czym polega zjawisko określane jako efekt motyla, zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wpływu wybranych podmiotów prawa międzynarodowego publicznego na proces globalizacji, - ruchów anty- i alterglobalistycznych, analizuje spór dotyczący oceny procesu globalizacji – zajmuje stanowisko

		m.in. w polityce, kulturze i życiu społecznym.	w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty.
Wybrane problemy międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konflikty etniczne [istota, przyczyny, skutki, sposoby rozwiązywania, przykłady] ▪ terroryzm [cechy i rodzaje współczesnego terroryzmu, walka z terroryzmem] 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przyczyny, formy i konsekwencje konfliktów etnicznych, ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów etnicznych na obszarze Unii Europejskiej, ▪ wskazuje sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych, ▪ właściwie posługuje się terminami „migracje”, „uchoźczy”, „asymilacja”, „grupa etniczna”, „integracja”, ▪ wymienia cechy współczesnego terroryzmu, ▪ podaje przykłady działań o charakterze terrorystycznym, ▪ wymienia główne współczesne organizacje terrorystyczne, ▪ na wybranym przykładzie opisuje formy działania współczesnych organizacji terrorystycznych, ▪ wymienia metody walki ze współczesnym terroryzmem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - współczesnych konfliktów etnicznych, - terroryzmu międzynarodowego [przyczyny i uwarunkowania, formy, organizacje terrorystyczne, skala zagrożenia, konsekwencje działalności terrorystycznej, sposoby przeciwdziałania terroryzmowi], ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „czystka etniczna” i „ludobójstwo”.
Organizacja Narodów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powstanie ONZ ▪ podstawy działania ONZ ▪ główne organy ONZ ▪ działania ONZ na rzecz pokoju na świecie ▪ system Narodów Zjednoczonych ▪ operacje pokojowe ONZ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych, ▪ podaje podstawowe informacje na temat <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i>, ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania ONZ, ▪ wskazuje główne organy ONZ i wymienia ich zadania, ▪ przedstawia przykłady działań ONZ na rzecz pokoju na świecie, w tym wybrane misje pokojowe, ▪ podaje przykłady wyspecjalizowanych organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - działalności organów ONZ oraz wyspecjalizowanych organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych, - misji pokojowych ONZ, ▪ w tym ocenia zasadność i skuteczność działań podejmowanych przez wskazane podmioty.
Unia Europejska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ etapy procesu integracji europejskiej ▪ państwa członkowskie Unii Europejskiej ▪ prawo Unii Europejskiej ▪ strefa Schengen ▪ strefa euro ▪ obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej ▪ zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej ▪ instytucje i organy Unii Europejskiej ▪ prawa obywatela Unii Europejskiej ▪ korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej dla państw i ich obywateli 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawowe uwarunkowania mające wpływ na proces integracji europejskiej, ▪ wymienia państwa należące współcześnie do Unii Europejskiej i wskazuje je na mapie, ▪ wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej, ▪ rozpoznaje główne zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ wymienia prawa obywatela Unii Europejskiej, ▪ charakteryzuje główne organy i instytucje Unii Europejskiej [Komisję Europejską, Radę Europejską, Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej i Trybunał Sprawiedliwości UE]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnorodnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące społecznej oceny członkostwa Polski w Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne etapy procesu integracji europejskiej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - utworzone organizacje i zawarte traktaty, - sposób funkcjonowania wspólnot europejskich i zakres współpracy państw członkowskich na poszczególnych etapach, - państwa, które przystąpiły do wspólnot europejskich, ▪ porównuje zasięg terytorialny Unii Europejskiej, strefy Schengen i strefy euro, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem pierwotnym a prawem wtórnym Unii Europejskiej, ▪ przedstawia poszczególne źródła prawa pierwotnego Unii Europejskiej, ▪ charakteryzuje obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ odszukuje informacje na temat funduszy Unii Europejskiej i ich wykorzystania

			<p>w Polsce oraz w najbliższych państwach członkowskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje spór dotyczący oceny członkostwa Polski w UE – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty.
Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ geneza i cele NATO ▪ organy NATO ▪ państwa członkowskie NATO ▪ działania NATO na rzecz pokoju na świecie ▪ USA w strukturach NATO 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, ▪ wymienia główne cele, zadania i organy NATO, ▪ wymienia i wskazuje na mapie państwa należące do NATO. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskuje z różnych źródeł [teksty narracyjne i normatywne, wykres, tabela] informacje dotyczące oceny: <ul style="list-style-type: none"> - działalności NATO na rzecz światowego pokoju, - członkostwa Polski w NATO, - wpływu NATO na pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie, ▪ charakteryzuje stosunki NATO z Federacją Rosyjską, ▪ przedstawia główne organy NATO, ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - roli NATO w budowaniu pokoju na świecie, - przebiegu wybranych operacji wojskowych NATO, ▪ określa i ocenia rolę Stanów Zjednoczonych Ameryki w strukturach NATO.
Służby zagraniczne Polski	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota i cele polityki zagranicznej ▪ dyplomacja ▪ placówki dyplomatyczne i ich zadania ▪ ambasady i konsulaty ▪ działalność polskiej dyplomacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się terminami „polityka zagraniczna”, „racja stanu”, „dyplomacja publiczna”, „misja dyplomatyczna”, ▪ wymienia zadania ambasadorów i konsulów, ▪ na przykładzie działalności wybranych placówek dyplomatycznych RP przedstawia zadania ambasad i konsulatów, ▪ wymienia sprawy, które obywatel polski może załatwić w konsulatach, ▪ wymienia priorytety polskiej polityki zagranicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne inicjatywy, w które angażuje się państwo polskie [np. Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, Trójomorze], ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat działalności polskich placówek dyplomatycznych w wybranych państwach świata.